

40555,

40556.

506.

40555 / 40556.

8.67.

40555.

97

Letopis „Slovenije“,

društva za branbo národnih pravic.

za leto

1869.

Z dodano novo postavo zemljiškega davka in
nekterimi pojasnili.

Založila „Slovenija“. Natisnil J. Blaznik v Ljubljani.

(1870.)

Letopis

„SLOVENIJE“

društva za branbo narodnih pravic,

za leto

1869.

Z dodano novo postavo zemljiškega davka in nekterimi pojasnili.

40555

Inv. n. 030019175

Delovanje društva „Slovenije“ 1869. leta.

Poročal Janez Murnik, društveni tajnik, v občnem zboru 27. januarja 1870. leta.

Vže je preteklo več ko leto in dan, kar se je izbudila v blagočutnih srcih naših narodnjakov misel, osnovati društvo, kateremu bi bila prva naloga ta: potezati se za pravice slovenskega naroda v obče, posebno pa še za popolno enakopravnost v vseh razmerah javnega življenja. Ti rodoljubi osnujejo brzo pravila novemu društvu, jih predlože c. k. deželni vladi, ktera jih je meseca avgusta 1868. leta bila dovolila.

Na podlagi teh pravil se je osnovalni odbor v seji 31. avgusta 1868. leta ustanovil, in si je za prvomestnika izvolil Dr. J. Ahačiča, za namestnika Dr. J. Poklukarja in J. N. Horaka, za blagajnika Fr. Sovana starejega, za tajnika pa Dr. Papeža in J. Murnika.

Odbor je razposlal 20. avgusta oklic, kateri vabi k pristopu v društvo.

Komaj se je ustanova narodnega društva priobčila, vže so začeli naznanjati vstop rodoljubje iz vseh pokrajin Slovenije in osnovalnemu odboru bilo je mogoče sklicati občni zbor na 17. dan oktobra meseca 1868. leta.

Predsedeval je temu zboru gosp. Dr. Jan. Ahačič, vladni komisar je bil gosp. Gutman, prvi magistratni svetovallec. Zbralo se je nad 80 udov, večidel v Ljubljani stanujočih. Ko je prvomestnik s kratkim ogovorom pozdravil prvi občni zbor narodnega političnega društva na podlagi dovoljenih pravil, je začasni tajnik Dr. Papež poročal o pravilih, potrjenih po c. k. deželni vladi, in o opravilih, ki jih je imel dozdej začasni odbor, ter je naposled naznanil, da se je vpisalo 421 udov.

Dr. Jan. Bleiweis je govoril o zedinjenji slovenskih pokrajin v eno administrativno skupino, katero stoji dandanes na dnevnem redu vseh Slovencev tako, da se to vprašanje prav za prav velí „slovensko vprašanje“. Konečno je stavil dva predloga. Prvi predlog je bil: „narodno politično društvo naj sklene resolucijo, po kateri se priznava potreba, da se na ustavni poti dela na to, da se Slovenci zedinijo v eno politično-administrativno skupino“; drugi predlog pa ta: „odbor društveni naj skrbi za to, da se spiše knjižica, v kateri se a) na podlagah zgodovinskih dokaže, da je zahteva takega zedinjenja upravičena, b) da je to zedinjenje v varstvo narodne ravnopravnosti Slovencev neogibno potrebno in c) da je Avstriji na vsako stran koristno.“

Zbor je soglasno sprejel obá predloga.

Gosp. Dr. E. H. Costa je govoril o vpeljavi slovenskega jezika v šolo in urade in stavil predlog: „naj odbor izvrši peticijo do c. k. ministerstva, v kateri dokaže, da ustava in zlasti člen 19. te ustave je le prazna fraza, dokler se narodu slovenskemu djansko ne dá, kar mu gre.“

Tudi ta predlog se soglasno sprejme, kakor predlog gosp. Fr. Ravnikarja: „naj zbor sklene zahvalnico sl. deželnemu zboru kranjskem za krepko brambo narodnih pravic in to zahvalnico izroči deželnemu odboru.“

Odboru je bilo v dalji obravnavi naročeno, naj poroča prihodnjemu občnemu zboru o pripravah za volitve ljubljanskega mestnega zbora.

Konečno se je izvolil novi odbor. Izvoljeni so bili: Dr. Jan. Ahačič, Dr. Jan. Bleiweis, Dr. Costa, Jan. Horak, Peter Kozler, Jan. Murnik, M. Pakič, Dr. Papež, Dr. Poklukar, Fr. Souvan stareji.

Ta odbor si je izvolil v seji 20. oktobra za prvomestnika per acclamationem Dr. Jan. Bleiweisa, za podpredsednika Dr. Costo in Dr. Jan. Ahačiča, za tajnika J. Murnika in Dr. Papeža, za blagajnika F. Souvana starejega. —

Drugi občni zbor je bil 9. novembra 1868. Vpriča mu je bil ces. komisar gosp. Gutman, takrat mestne gosposke voditelj. Prvomestnik društva Dr. Jan. Bleiweis je začel zbor z nagovorom, v katerem je rekel, da radostno priznava

časťt, ki mu je došla s tem, da je na čelo postavljen važnemu društvu, a da po tem mestu nikakor ni hrepenel, ker ne prezira težav, ki se ž njim strinjajo. Nemogoče bode zadostiti vsem, ki bodo kritikovali društvo; enim bode vse preveč, drugim vse premalo. Društvo vender, ne gledé niti na levo niti na desno naj hodi vsegdar tisto edino pravo pot, ki jo mu kaže blagor domovine. Domovina naša potrebuje danes krepke brambe, a zrele politike. Sloga pa mora biti zastava, pod katero naj se zbirajo vsi brambovci narodnih pravic, kajti nesloga jim je gotov pogin.

Tajnik Murnik je poročal o opravilih, ki jih je dovršil odbor po sprejeti nalogi zborovi, med kterimi so važnejši bili ti-le: Obrnil se je na več učenjakov, da bi se izdelal zgodovinski del brošure o zedinjenji Slovencev. Prevezel je to delo konečno eden, ki je pa še dozdej, žalibog! ni izdelal, dasiravno je bil mnogokrat za to naprošen; — izročil je pismo c. k. deželni vladi zarad ravnopravnosti narodne v šolah in uradih; — naredil je zahvalnico narodni večini deželnega zbora za krepko brambo narodnih pravic; prevdarjal je, kako postopati zarad prihodnjih mestnih volitev in bode o pravem času o tem poročal. Naznanil je konečno, da po poslednjem občenem zboru je pristopilo novih udov 105.

Potem je prišla na vrsto debata v 1. predlogu odborovem, da se društvu pridene ime „Slovenija“. Gosp. Dr. Poklukar je v imenu odborovem zagovarjal ta predlog, ki se sprejme po živahni debati. Drugi predlog odborov: „naj se nabira za Vodnikov spominek nadaljuje,“ vvaja tajnik Murnik. Po obširni debati je bil odborov predlog sprejet s pristavkom, naj društveni odbor oskrbi po javnem razpisu načrt spominka in pozveda stroške njegove, da se potem vé, kdaj bo denarja zadosti, in dalje s pristavkom, naj se odbor ob svojem času obrne tudi s prošnjo do mestnega zbora in deželnega zbora, ter da se nabira razteza do vseh krogov ljubljanskih.

Sprejeti so bili dalje trije nasveti: 1. gosp. Ravnikarja: naj odbor prevdari in poroča prihodnjemu občenemu zboru, kako bi se dal v Ljubljani slovensk dnevnik ali saj trikrat na teden izhajajoč časnik na svetlo spraviti; 2. nasvèt gosp.

Nolli-ja: naj se pogumnim braniteljem narodnih pravic okoli-lice tržaške naznani priznanje in sočutje društva našega, in 3. nasvet gosp. Horakov: naj društvo še eno stopinjo več stori in po slovenskih državnih poslancih na Dunaji peticionira pomoči za ljudske učitelje v okolici tržaški iz službe djane.

V 3. občnem zboru pod predsedstvom gosp. Dr. Jan. Bleiweisa poroča tajnik Jan. Murnik o delovanju društva, iz katerega se je razvidelo, da je odbor sprejel mnogo udov, katerih je 557, poslal zastopnikom okolice tržaške adresu, ktera je radosten vtisek učinila na dotičnem mestu, podal je c. k. vladi vlogo z naznanilom, da se hoče društvo: „Slovenija“ društvo za brambo narodnih pravic — imenovati; da pa za pismo, ktero naj bi se poslalo zaradi učiteljev okolice tržaške po slovenskih poslancih zbornici poslancev, se ni mogla dobiti ona dostojna podlaga, na ktero se mora opirati vsaka interpelacija; naročile so se za sprejem družbenikov lične diplome, ktere kinčajo grbi vseh slovenskih dežel, na čelu njim grb Ilirije; o spominku Vodnikovemu so se predložili trije načrti: Zajčev in dva po podobarju lg. Tomanu z Mnihovega od dveh slavni- umetnikov, in predložil se je proračun, po katerem bi spominek iz bron z došteti drugimi stroški veljal okoli 8000 gld. Izdaja društvenega časnika ni mogoča glede na denarni stan. Pretresoval je odbor tudi zadeve o volitvah za mestni zbor ljubljanski, pregledal je volilne zapisnike in zaradi nekoliko oseb so se vložile reklamacije. — Zbor je izrekel zahvalo Ignaciju Tomanu in Zajcu za blagovoljno podporo v Vodnikovem spominku. — Po predlogu Dr. Kar. Bleiweisa se je sklenilo, naj se nabira doneskov za spominek začne z razpošiljanjem načrta Hügelnovega.

Prišel je potem razgovor o neposrednjih volitvah v državni zbor. Dr. Costa govori o tem obširno in stavi v imenu odbora predlog: naj se poda po gosp. Dr. Tomanu peticija državnemu zboru zoper vpeljavo neposrednjih volitev.

V 4. občnem zboru je popisal predsednik Dr. Jan. Bleiweis zgodovino vladnega načrta nove postave za prena-redbo zemljiščnih in hišnih davkov, in o tem načrtu je poročal v odborovem imenu Dr. J. Poklukar ter staval nasvet: naj se društvu dá naloga, ljudstvo podučiti o novih postavah, da si

takrat, ko se bojo nove postave izvrševale, ne bode samo nakopalo večih davkov. Po dolgi debati se sprejmejo sledeči nasveti: 1) da se odbor Slovenije s prošnjo obrne do naših poslancev na Dunaji, da se potezajo za to, da se postava o preuredbi zemljiščnih davkov osnuje tako, da v komisijah, ktere bodo izvrševale cenitev zemljiščnih davkov, ljudski zastopniki imajo večino, 2) društvo naj o pravem času skrbi za to, da se ljudstvo po časnikih in po posebni brošurici podučí, kako se ima vesti takrat, ko se bojo cenili dohodki, kateri bodo podlaga novemu davku, 3) naj odbor naroči poslancem na Dunaji, da se potegnejo za deželnega zbora pravico, po kateri bi njemu prihajala razdelitev deželi naloženih davkov.

Potem povdarja gosp. Dr. Karol Bleiweis važnost taborov in stavi predlog: naj odbor prevdari, kje bi se napravili tabori, in da o tem poroča prihodnjemu občnemu zboru. Ko Dr. Costa omenja, da je odbor enaki predlog hotel staviti po svojem tajniku Murniku, in da le zatega del se to do zdaj ni zgodilo, ker je deželni zastop zboroval, se sprejme vsklikno predlog Dr. Kar. Bleiweisa.

5. občni zbor je bil 1. dné marca meseca. Zbralo se je nad 100 udov. Predsedoval je Dr. Jan. Bleiweis, c. k. komisar je bil magistratni predstojnik g. Gutman. Tajnik je poročal, da je pristopilo znova društvu 27 udov, — da se dela ličen obris Vodnikovega spominka, — da se je od društva „Sokola“ sprejelo za Vodnikov spominek 11 gld., — da se je poslala gosp. Dr. Tomanu peticija zoper vpeljavo direktnih volitev, gosp. Svetcu pa pismo zarad davkov, — da odbor z rešitvijo društvene reklamacije o mestnih volitvah ni zadovoljen in da bode podal novo vlogo dotičnemu uradu, — da se je za prvi tabor odločil 17. dan maja meseca popoldne v okolici ljubljanski. 1864

Po Dr. Costovem predlogu se izreče zahvala in pohvala rodoljubni mladini gimnazijski, ktera je dohodek besede z 210 gld. Vodnikovemu spominku darovala. — Dalje poroča Dr. Costa v odborovem imenu, da se društvo ne udeleži volitev mestnih in priporoča razglas, v katerem naj odbor razlaga, da se društvo prihodnjih mestnih volitev nikakor niti aktivno niti pasivno ne udeleži. Predlog se je soglasno sprejel.

Dr. Jan. Bleiweis je v obširnem govoru podpiral predlog odborov: naj društvo o začasnem ministerskem ukazu od 10. svečana zarad šolskega nadzorstva izreče v resoluciji svoje mnenje s tem, da se popolnoma sklada z dotično interpelacijo Dr. Tomanovo in družnikov njegovih. Predlog se soglasno sprejme kakor tudi predlog Dr. Kar. Bleiweisov, da se razglas zarad mestnih volitev pošlje tudi v posebnih iztisih društvenim volilcem na dom. — Gosp. Regali pogrēša med volilci nektere hišne posestnike in želi, da odbor te napake po postavni poti odpravi. Komisar gosp. Gutman opravičuje imenik volilcev, in Dr. Costa dodaja, da je odbor vže vse to storil. Tajnik poroča, da je društvo naše z narodnimi društvi „Sokolom“ čitalnico in pevskim zborom in društvom rokodelcev ob prihodu Njegovega Veličanstva cesarja v Ljubljani napravilo sijajno baklado, in da pri tej priliki je presvitli cesar pomilostil Ježičane, kar je predsednik „Slovenije“ Dr. Jan. Bleiweis brž na kolodvoru v nepopisljivo veselje zbranemu občinstvu razglasil.

Odbor je napravil oklic do volilcev krajnskega, tržiškega in loškega okraja, ko je nemila smrt njihovega zastopnika v deželnem zboru, vsej deželi nepozabljivega gosp. prošta Ant. Kosa, vzela, naj si izvolijo 19. dan aprila meseca gosp. Dr. Jak. Razlaga za poslanca.

Potem je napravil oklic za tabor na Vižmarjih, in vse za to potrebno oskrbel z odborom, v ta namen pomnoženim; oklic do volilcev trebanskega, zatičniškega, žužembrškega, mokronoškega, litijskega in kostanjiškega okraja je razglasil, naj na mesto umrlega visoko spoštovanega rodoljuba S. Treo izvolijo v Trebnem 24. maja gosp. Dr. Val. Zarnika, — oklic do trgovcev, obrtnikov in rudarjev zarad volitev v kupčijsko in obrtnijsko zbornico, ktere se vršijo 29. in 30. dan meseca julija, — oklic do volilcev okolice ljubljanske in vrhniške, naj si izvolijo na mesto gosp. Terpinca za svojega poslanca gosp. Franceta Kotnika 31. dné julija meseca 1869.

Ponosna more Slovenija biti z sijajnim izidom vseh teh volitev, ker ne le da so zmagali njeni kandidatje pri vseh volitvah v deželni zbor, ampak tudi v kupčijsko in obrtnijsko

zbornico so bili izvoljeni vsi njeni kandidatje, akoravno je volilcev nad 12000.

Odbor „Slovenije“ je bil pri c. k. deželnemu predsedniku ob priliki žalostnih dogodbe 23. dan maja meseca 1869 na Jančem, v Vevčah in v Ljubljani, ter je podal njemu in ministerstva predsedniku o tem posebno spomenico, ktera je resnično popisala one dogodbe in pobijala grde laži nasprotnne stranke.

Konečno se poroča, da je odbor imel 56 sej, v katerih se je razgovarjalo in sklepalo o mnogovrstnih zadevah.

* * *

Stavili smo to poročilo o delovanji društvenem 1869. leta, ki ga je odbor priobčil po tajniku v občnem zboru 27. januarja l. l., da častiti družbeniki razvidijo delovanje v prvem letu. Zdaj naj sledi ostalo sporočilo iz občnega zbora 27. januarja l. l.

Predsedoval je zboru dr. Jan. Bleiweis vpričo cesarskega komisarja g. Gutmana, prvega magistratnega svétnika. Predsednik omenja važnejša opravila lanskega leta ter med drugim pravi, da je nanesa naključba, da je lani bilo mnogo in to zelo važnih volitev v deželi: volitve 3 deželnih poslancev v 11 okrajih, in pa volitve v kupčijsko-obrtnijsko zbornico z blizo 12.000 volilci po celi deželi. Odbor „Slovenije“ je vodil vse te volitve in narod naš je izvolil vse možé, kateri so mu bili po društvu priporočani. S tem je zavarovana narodna večina v dež. zboru in v zbornici kupčijsko-obrtnijski. Koliko važnost za deželo ima taka večina, to čutimo mi, kakor čutijo nasprotniki naši tako živo, da lahko rečemo, da s tem smo dosegli to, kar daje društvu našemu največo veljavo. Z ozirom na tako srečni izid volitev misli predsednik, da društvo „Slovenija“ le svojo dolžnost spolni, ako za zaupanje, ki ga je narod naš djansko skazal društvu, občni zbor mu izrekuje očitno zahvalo. Drugo važno delo, ki ga je društvo izvršilo preteklo leto, bil je Vižmarski tabor — oni velikanski tabor, kterege se je udeležilo nad 30.000 naroda našega, in ki je v tej ogromni množini osupnil nasprotnike naše tako, da čeravno se je od konca do kraja vršil v mejah postavnih, mirno in v naj-

lepšem redu, brez najmanjšega vgovora dveh cesarskih komisarjev, so ga — ker drugega niso mogli — zagrizeni nasprotniki vsacega narodnega gibanja, da-si tudi se sami sebe „liberalce“ zmirjajo, razglašali za Pandorino pušico, iz ktere so skočila po deželi vsake baže hudodelstva! Ker je ta tabor po tolikem udeležtvu res historičen, vreden bi bil spominka; zato naj bi občni zbor tudi na to stvar svojo pozornost obrnil. Gledé na vse to, kar je odboru mnogo mnogo dela daló — tako sklepa predsednik svoj govor — stopi danes Vaš odbor pred občni zbor zadovoljnega srca s tem, kar je dovršil, kajti, kakor pravi domoljub si le v delu, a ne v besedovanju išče zadovoljnosti, tako tudi se živenje društva najbolj kaže v delovanji, in to vzlasti v važnih momentih.

Tajnik društveni Jan. Murnik bere potem gori napisano poročilo o delovanji „Slovenije“.

Po končanem sporočilu tajnikovem poprime besedo gosp. dr. E. H. Costa in nanašaje se na govor predsednikov predlaga, naj občni zbor izreče zahvalo narodnim volilcem ljubljanskega mesta, kterim o mestnih volitvah glas „Slovenije“ ni bil glas vpijočega v puščavi, potem volilcem deželnih volilnih okrajev in volilcem kupčijske in obrtnijske zbornice, in zahvalnica naj se razglasi po časnikih. Predlog se soglasno sprejme, isto tako tudi predlog g. Jož. Debevca: naj se zahvala izreče tudi idrijskim volilcem.

Sprejme se potem tudi predlog g. dr. J. Poklukarja, kterega je podpiral g. dr. Costa, naj se napravi iz ostalega za tabor nabranega denarja blizo Vižmarjev tabora vreden spominek.

Predlogi posamesnih društvenikov so sledili v tej-le vrsti:

Dr. E. Costa poprime besedo ter prevdarja politični stan Avstrije. Resni časi — pravi — so nastopili, kteri bodo odločili osodo našo za delj ali manj časa. Čudno je to, da v 10 letih, kar je Njegovo Veličanstvo Avstriji podelilo ustavo, se je o tej ustavi več premenjalo, kakor o angležki v 500 letih. Malo smo imeli veselih trenutkov. Eden tacih bil je z diplomo oktobersko, al brzo jo je oslabil Schmerling s patentom februariskim, da je to, kar diploma ponuja deželnim zborom, stisnil v državni zbor. Schmerling je padel, in spet se je z

Belkredijem prikazal nenemškim narodom avstrijskim veselejši trenutek, — al zginul je kmalu, ker Belkredi je imel premalo srčnosti. Spodrinil ga je državnik, kateri prišedši iz tujstva, je Avstrijo postavil tako, da je še celó imé izgubila. Zdaj se namerava zopet prememba ustave, da bi se še bolj na oltar posadil centralizem, in to so direktne volitve v državni zbor. To so žalostni časi — časi ledene zime v ustavnem našem življenji. Vendar tudi zdaj vidimo nektere vejice, ktere kažejo, da pride mila pomlad slovanskim narodom v Avstriji. Ena teh vejic je brošura Fischhofova, od 1848. l. slavnoznanega politikarja. Ona gotovo ne ostane brez vspeha. Čakati, se vé, da moramo dolgo, al pomisliti je, da zgodovina narodov se šteje le po stoletjih. Druga zelena vejica je spomenica bivše ministerske manjšine, ki ne ostane glas vpijočiga v puščavi. Obupali so nekteri politikarji že o Avstriji; al jaz nisem tacih hudih misli; Avstrija mora obstati, ker je potrebna država Evropi zarad ravnotežja in ker ni druge države, v kterej bi narodi avstrijski tako lahko enakopravno živeli. Zmagala bode toraj gotovo tudi v Avstriji prava svoboda vsem narodom. Te misli so krepko zagovarjali v zbornici poslancev naši državni poslanci Toman, Svetec, Črne, in zarad tega predlagam: naj občni zbor sklene zahvalnico našim vrlim poslancem. — Enoglasno se sprejme ta predlog.

Dr. Karol Bleiweis nasvetuje, naj odbor dela priprave, da se letošnjo spomlad napravi tabor na Dolenskem. — Predlog se soglasno sprejme.

Gosp. Kreč stavi predlog, naj se napravi in pošlje našim državnim poslancem na Dunaj dobro utemeljena spomenica za zedinjeno Slovenijo, s prošnjo, da jo izročé po okoliščinah in po svoji previdnosti ali državnemu ministerstvu ali zbornici državnih poslancev. — Predlog se sprejme soglasno. Isti govornik stavi predlog: odboru „Slovenije“ se daje nalog, da si pridobi po deželi za vsak veči kraj sposobne in poštene možake izmed družbenikov svojih, ki mu od časa do časa o vseh važnejših dogodbah javnega življenja, o napredovanji ljudske omike in narodne zavednosti posebno o javnih zadevah in narodno političnem življenji poročajo. Na podlagi teh sporočil bode mogel odbor veliko vspešneje delovati v svojem poklicu za brambo

narodnih pravic. V prihodnjem občnem zboru pa naj odbor poroča o izpeljavi in vspehu tega sklepa. — Tudi ta predlog se sprejme soglasno.

Gosp. Regali razodeva željo, naj bi vsak mesec bil občni zbor. Dr. Costa odgovori, da odbor bode rad sklicaval še več občnih zborov, ako mu družbeniki dadó gradiva. Predsednik dr. J. Bleiweis omenja, da preteklo leto razun g. Regali-a mu noben družbenik ni predloga ponudil za občni zbor; g. Regali-jev predlog pa se je po njegovi želji veljavno rešil na drugem mestu. Društvo naše ni ravno potrebno za to, da bi se šopirilo z velikim besedovanjem, ampak da delamo na korist domovini. Delo in zmiraj le delo je to, po čemur se spoznava pravi rodoljub. Kadar pa doide društvu naloga, da se to ali uno storí, kar veva namen društva, takrat treba, da stopi na noge in izvršuje po občnem zboru sprejete naloge.

V tem zboru se je volil nov odbor, ki se je vsled društvenih pravil ustanovil takó: Dr. Janez Bleiweis, predsednik; Dr. E. H. Costa in Dr. Razlag, predsednika-namestnika, Dr. J. Poklukar in Jan. Murnik, tajnika; Fr. K. Sovan stareji, blagajnik, Dr. Jan. Ahačič, Peter Kozler, M. Pakič in Ant. Permè, odborniki.

* * *

V tem občnem zboru sklenjena in po odboru razglašena zahvalnica volilcem glasila se je tako:

„Volilci! Volitvena pravica je važna politična pravica v ustavnem življenji, bodi-si da volimo možé v občinsko starešinstvo ali v kupčijsko-obrtnijsko zbornico ali v deželni zbor.

Kakor volimo, tako si posteljemo, in tako potem ležimo, kajti izvoljenim dali smo velike oblasti.

Lahko je po takem razumeti, zakaj nikjer po vsem omikanem svetu prevdarni možje ne držijo križema rók, kedar pridejo volitve, ampak se jih živo udeležujejo in nečimurne budijo iz zasanosti.

Da pa se, kolikor mogoče, izid volitev zagotovi, treba, da se že pred volitvijo volilci enega duhá zedinijo v tem, koga bodo volili, — da ne vleče eden na desno drugi na levo, in da potem ne padeta oba, na vrh pa pride tak, za kterega nihče ne mara.

Da se taki nesreči v okom pride, treba je volilcem kaži-pota, ki jim po vsestranskem prevdarku in porazumljenji z volilci očitno reče: tega volite!

Leta 1867. se je ustanovil v Ljubljani „národní volilni odbor“, ki je izvrstno srečno vodil po vsej domovini volitve poslancev v deželni zbor kranjski. Ko se je národno politično društvo „Slovenija“ osnovalo, je tega društva odbor ta imenitni posel vzel v svoje roke in je lansko leto vodil volitve poslancev v deželni zbor v okraji kranjskem, loškem in tržiškem, v ljubljanskem in vrhniškem, v trebanskem, zatičinskem, žužemberškem, mokronoškem, litijskem in boštajnskem, — in volitev odbornikov v kupčijsko in obrtnijsko zbornico po vsej deželi — in možjé, ki jih je narodno društvo priporočalo volilcem, izvoljeni so bili od konca do kraja vsi. Tudi izid volitev za mestni zbor ljubljanski bil je v negativnem smislu tak, kakor ga je društvo „Slovenija“ želelo, katero tudi pri poslednji volitvi deželnega poslanca v Idriji ni držalo križema rók.

Tak sijajni izid volitvenega boja je pa toliko večje pomembe, kolikor bolj se napenja nasprotna stranka, da bi zmôgla s svojimi kandidati.

Zato je odbor društva „Slovenije“, ko je v občnem zboru 27. dne u. m. račun dajal od delovanja svojega v letu 1869., prav posebno povdarjal ta srečni izid vseh volitev preteklega časa, in je društvu nasvetoval: naj, priznavši veliko važnost deželi ugodnih volitev, vsem volilcem, ki so pri omenjenih volitvah zbirali se pod zastavo narodno in vkljub sladkim ali trdim besedam zaupljivo volili možé po društvu „Sloveniji“ priporočane, se izreče očitna zahvala.

Občni zbor je enoglasno pritr dil temu predlogu in sklenil, naj odbor zahvalnico po svetu razglasi.

Podpisani odbor radosten spolnuje sprejeto nalogo in Vam vsem, domoljubni možje, ki ste poslušali glas našega narodnega društva in ste volili po njegovem nasvetu, javno izrekuje hvalo in zahvalo.

Možje slovenski! stali ste dozdej vselej po volitvah kot nepremakljivi stebri domovine naše. Ta lepa edinost, katero občudujejo naši bratje Slovani družih avstrijskih dežel, ktera

pa zeló grize nasprotnike naše, nam je pa tudi poroštvo srečnih volitev, ako jih vprihodnje bode treba.

Zato Vam, vrli rodoljubi! društvo naše navdušeno kliče: Živeli!“

V imenu političnega narodnega društva „Slovenije“

27. prosenca 1870. leta.

Odbor.

* * *

V 4. občnem zboru leta 1869. je bilo med drugim sklenjeno, narod naš o važni postavi, po kateri se ima predrugačiti zemljiški davek, podučiti takrat, kader se začne izvrševati ta postava. Da zadostimo tej nalogi, podamo gospodarjem našim v lahko umevnem domačem jeziku celo postavo, da jo natančno poznajo, ter dodamo še nektera važna razjasnila.

Za kar se je kranjski deželni zbor že toliko let na vso moč poganjal, da bi se namreč zemljiški davek na Kranjskem predrugačil, ker je sedanji veliko prevelik, tako sam na sebi, kakor v primeri k drugim deželam, to se ima zdaj zgoditi. Državni zbor je izdelal postavo, katero je cesar potrdil 24. maja 1869. leta.

Po tej postavi ima biti nova cenitev (novo šacilo) za zemljiški davek in sicer po vseh deželah ne enkrat, in napravi se nov kataster na čisto novi podlagi.

To delo bo potrebovalo do svojega konca kaka tri leta.

Poglavitni razloček med starim in novim katastrom bo pa ta: Starega so delali inženirji in merjalci sami, ljudi niso dosti ali nič prašali; pri novem katastru bodo pa ljudje, to je, tisti, ki zemljiški davek plačujejo, imeli prvo in poglavitno besedo. Komisije namreč, ki bodo imele katasterske dela na skrbi, so skozi in skozi tako sestavljene, da davka plačevalci imajo v njih večino. Možje cenilci (šacevalci) bodo od teh komisij iz svoje srede izvoljeni.

Toraj brez skrbi rečemo, da bodo po novi postavi davka plačevalci sami v svojih rokah imeli svojo srečo, in da bo pri njih stalo, ali bo novi kataster, to je, podlaga, na kateri se bo zemljiški davek odmerjal, deželi pravičen in primeren ali pa ne.

Da pa se bodo ljudje pri tem delu znali prav ponašati, in da bodo pri cenitvi vedeli pravo zadeti, zato se je treba dobro pripraviti, — treba je postavo na tanko poznati, in na tanko prevdariti vse okoliščine, na ktere se mora pri cenitvi vsacega zemljišča gledati.

Zato prosimo svoje častite bralce, posebno prečastite duhovne gospode in vse bolj izučene rojake, naj skrbno preberó in premislijo to postavo, naj se pogovoré o nje pomenu in pravemu smislu med seboj in z zvedenimi možmi, in naj se na vse strani dobro pripravijo, da bodo ljudi, ko pride čas, znali prav podučiti in jim pravo svetovati. Zakaj zdaj bo priložnost deželi težko breme neprimernega zemljiškega davka zljajšati.

Nemškutarji, to slišimo vsak dan, nam lažnjivo očitajo, da se narodnjaki naši le za jezik kavsajo in ravsajo, za druge potrebe naroda našega pa jim ni mar. Vsak pošten človek vé, da je to očitanje le sleparstvo nevednih ljudi. Vsak pravi rodoljub ima skrb za blagor in srečo svoje dežele na vsako stran, a on tudi vé, da smo zgubljeni, če se v zadevah, ki se tičejo sreče ali nesreče vsake dežele, ravná v tujem jeziku, ki ga ne razume narod. Le vprašajte nemškutarje: koliko neki so vam, bodi si v gospodarskih, obrtnijskih ali kakoršnih koli znanstvenih rečéh bukev spisali, da bi se narod naš iz njih učil in za drugimi narodi ne zaostajal? Le vprašajte jih: koliko vas bodo podučili, kako se imate gruntni gospodarji ravnati, kadar se bode začela izvrševati važna nova gruntna postava? Da potezanje za obveljavo narodnega jezika ni jalova sanjarija, pokazalo se bode tedaj zdaj, ko bo šlo za to, da se gruntni davki nam olajšajo; to bode pa le mogoče, da se bolj izučeni rodoljubi z narodno našo duhovščino zedinijo in kmete naše podučijo najprej v tem, da razumejo postavo. Postava je tako jasno prestavljena v naš jezik, da jo večidel vsak lahko razume, razen nekterih stavkov, ki pa zato niso lahko umevni, ker stvar sama marsikomu ni znana.

Postava za uravnavo zemljiškega davka pa se glasi tako-le:

Postava od 24. maja 1869. leta,
kako naj se uravná zemljišeni (gruntni) davek.

Oddelek I.

Splošna načela.

§. 1. Na kaj se naklada zemljiški davek.

Zemljiškemu davku je podvržena vsaka zemlja, ktera se more po kmetijsko uživati, in sicer tudi takrat, ko se ne uživa tako, temuč je namenjena za drugo rabo, ktera je pa ne stori davka proste.

§. 2. Kaj je zemljiškega davka prosto.

Zemljiškega davka ne plačujejo:

1. Zemljišča, ki nič ne rodé (neródna zemljišča).
2. Močvirja, jezera in ribniki (bajerji), ako se po kmetijsko ne obdelujejo, in tudi iz ribštva, trstja ali šote nobenega užitka ne dajejo.
3. Javne (vsem odprte) steze in kolovozi, volarske in vlačugarske poti in ceste, javni prostori po vaseh, trgih in mestih in pri cerkvah, in ulice, potem prekope in vodovodi, ki služijo občnim namenom, in struga od rek in potokov.
4. Javna pokopališča, dokler se ne obrnejo v kak drug namen.
5. Stavišča (selišča) in dvorišča (borjači, jegna).
6. Prostori, na kterih morsko sol delajo.

§. 3. Kaj je začasno zemljiškega davka prosto.

Zčasno prosta zemljiškega davka so pusta zemljišča ali taka, ki so po naravskih (naturnih) prilogah neródna postala, ako se na novo izdelajo, da róde, skozi 10 let, kadar se pa visokolesni gozdi z novega napravijo, skozi 25 let od leta, ko se popolnoma izdelajo.

§. 4. *Kako se zemljiški davek ustanovi in razdeli.*

Glavni s postavo ustanovljeni znesek vsega zemljiškega davka naj se po primeri najdenega čistega prinosa ali prihodka od davku podvržene zemlje enako razdeli na vsako deželo, oziroma na vsako davkovsko občino in vsako zemljišče.

§. 5. *Čisti prinos ali prihodek.*

Za čisti prinos se ima tisto, kar ostane, ko se obdelovalni in dobivalni stroški (to je stroški za obdelovanje zemljišča in za dobivanje pridelka) odbijejo od grobega doneska, in ki se od rabnih zemljišč stanovitno dobivati more (§. 19).

Čisti prinos se najde po precenitvi in vcenitvi. Zastran tega, kako so zemljišča obdelana, naj se pri precenitvi, s katero se išče čisti prinos, vzame, da so skozi po srednje (po splošni navadi) obdelana.

Na lastnikove razmere ali okolnosti in na kmetijsko zvezo enega zemljišča z drugimi ali pa z obrtnijskimi napravami se nič ne gleda.

Tudi se ni ozirati ne na bremena in davščine, ki so na zemljiščih, ne na pravice ž njimi zvezane.

§. 6. *Kako se odpuščajo davki ob nesrečah ali uimah. Kdaj se začne pobirati davek po tej postavi.*

To, kako se odpuščajo davki zavolj kake nesreče (uime), kako je skrbeti za to, da se zemljiškega davka kataster v razvidu ima, po tem, odklej se bo pobiral zemljiški davek po le-ti postavi; to se bo ustanovilo s posebnimi postavami.

Oddelek II.

Zvrševalci.

§. 7. *Središna vodba.*

Najvišo vodbo cenitvenih opravil bo imel finančni minister, ki postavi središne (osrednje) nadzornike, da bo gledali na cenitvena dela v vsaki deželi.

Pod predsedstvom finančnega ministra ali njegovega namestnika se napravi središna (osrednja) komisija z odločevalnim glasom za namen, ki ga ta postava (§. 39) piše.

Središna komisija bo imela razen predsednika še 36 udov,

od katerih izbere finančni minister 12, v ktere so pa tudi središini nadzorniki všteti; 6 udov izbere gospôska, 18 udov pa poslanska zbornica za čas, dokler cenitev trpi. Udje, ki pridejo na poslansko zbornico, volijo se tako, da izvolijo za Češko in Galicijo po 2, za druge, na državnem zboru zastopane kraljevine in dežele pa po enega uda poslanci iz teh dežel, a poslanci iz Trsta in Istre volijo skupaj enega. Udom središine komisije postavi finančni minister in izvolite gosposka pa poslanska zbornica, poslednja tako, kakor je gori rečeno, ravno toliko namestnikov za čas, dokler cenitev trpi. Zbornici državnega zbora pa pri svoji volitvi ni da bi morali iz svoje srede voliti.

Za poročevalce središne komisije, ako se za kak primerljaj kaj drugega ne sklene, bodo uradniki, ki jih finančni minister postavi, kateri pa, če niso komisijni udje, nimajo odločevalnega glasú. Središna komisija ima pravico, da si, če je treba, prizvame zvedence s posvetovalnim glasom.

§. 8. *Deželna komisija.*

Za cenitvena opravila vsake dežele se postavi po navadi pod predsedstvom političnega deželnega poglavarja ali njegovega namestnika deželna komisija, v kateri bo razen predsednika še šest do deset udov z odločevalnim glasom; od teh pokliče eno polovico finančni minister in sicer najmanj pol iz plačevalcev zemljiškega davka, drugo polovico pa izvoli dotični deželni zastop (zbor).*

* Od deželnega zbora kranjskega so izvoljeni: dr. Karol pl. Wurzbach, deželni glavar, Peter Kozler, deželnega glavarja namestnik, Dr. Etbín Costa, dvorni in sodniški advokat in Andrej Brus, knezoškofijski oskrbnik; — od c. k. finančnega ministerstva imenovani so: Janez Pajk, bivši c. k. okrajni glavar kot referent deželne komisije, Matija Bayer, zemljecenilni inšpektor, Tomaž Košir, posestnik in župan v Brezovici, Anton Böhm, grajščak in župan v Griču. Za namestnike gori imenovanih odbornikov, ki pa le takrat pridejo, ako je unih kdo zadržan, je deželni odbor izvolil pl. Fr. Langerja, grajščaka v Pogančah, dr. Jož. Orla, c. k. notarja v Ljubljani, Kar. Seitnerja, nadgozdnarja na Jesenicah in dr. Razlaga, dvornega in sodn. advokata v Ljubljani, — finančno ministerstvo pa je izvolilo za namestnike: Jož. Hofmana, c. k. finančnega komisarja, Kar. Pachmann-a, začasnega gozdocenilnega inšpektorja, Janeza Klinca, posestnika in župana v Šiški in Janeza Zajca, posestnika in župana v Cerovcu.

Komisijskim udom postavi finančni minister, oziroma dotični deželni zbor ravno toliko namestnikov po ravno tistem načinu.

Poročevalca deželne komisije izbere finančni minister, ali on, če ni komisijski ud, nima odločevalnega glasú. Deželna komisija za kake primerljeje tudi lahko posebne poročevalce postavi, ter ima pravico, če je treba privzeti si zvedence s posvetovalnim glasom.

Deželna komisija ima razen pravic in dolžnosti, ki ji po tej postavi posebej prihajajo, gledati na to, da se precenitev in vcenitev v deželi povsod enako opravlja, ter naj iz tega namena po poslanih svojih udih na tanko pozvé zemljine in kmetijske okolščine svoje dežele in sosednjih deželá, in odpravi napake, če se ktere pokažejo.

V tistih deželah, v katerih se zavolj njihove velikosti precenitev ne more po eni deželni komisiji opraviti, naj se postavijo deželne podkomisije, ki naj se sestavijo takisto, kakor deželne komisije.

V tem primeru se pa tako deželni komisiji, kakor podkomisijam odkaže poseben okrog, v katerem ima vsaka njih svojo nalogo samostojno spolnjevati.

Deželna komisija ima pa vrh tega še dolžnost, da vselej vé, kako dela deželnih podkomisij napredujejo, in da vsaki predlogi, ki jo podkomisije pošljejo do središne komisije, pridá svoje mnenje z ozirom na celo deželo.

Postaviti deželne podkomisije, odmeriti vsaki njeno okrožje, določiti, koliko udov bodo imele deželne komisije in podkomisije, to gré finančnemu ministru, ki se zmeni popred z dotičnim deželnim odborom.

§. 9. Okrajna — cenilna komisija.

Cenitvena opravila vsakega cenitvenega okraja se izročé cenilni komisiji pod predsedstvom enega načelnika ali njegovega namestnika, ktera dva izbere finančni minister.

Ta komisija šteje razen predsednika še osem udov, ki bodo imeli odločevalen glas. Štiri nje ude izbere finančni minister, ki mora pa vsaj dva izmed plačevalcev zemljiškega davke cenitvenega okraja vzeti.

Enega ude izvolijo tisti posestniki iz cenitvenega okraja, ki največ zemljiškega davka plačujejo; tri ude pa, če ima dežela okrajne zastope, okrajni odbori.

Kjer je v enem cenitvenem okraju več okrajnih zastopov, tam stopijo vsi okrajni zbori v en voleči razdelek.

Kjer ni okrajnih zastopov (kakor pri nas na Kranjskem), tam izvolijo tri ude občinska starešinstva (županstva) cenitvenega okraja.

Volilno pravico imajo med posestniki, ki največ zemljiškega davka plačujejo, tisti, kateri plačujejo skup $\frac{1}{6}$ vsega zemljiškega davka v cenitvenem okraju, in ko bi takih bilo več ko 20, ima to pravico prvih 20, ki največ tega davka plačujejo.

Prav tako se izbere tudi ravno toliko namestnikov po finančnem ministru, oziroma po velečih razdelkih.

Komisijske poročevalce za opravila kmetijske in gozdne cenitve postavi finančni minister; ali oni, če niso komisijski udje, nimajo odločevalnega glasú. Kadar pojde za gozdno cenitev, sme si komisija privzeti gozdarske izvedence.

§. 10. *Vladni opravniki (organi).*

Opravniki, ki jih finančni minister za deželne in okrajne cenilne komisije postavi, morajo, ako je koli mogoče, biti domači iz tiste dežele, vsikakor pa taki ljudje, da so z ozirom na kmetijsko izvedenost, kakor tudi z ozirom na jezike, ki so v cenitvenem okraju navadni, popolnoma kos svoji nalogi.

§. 11. *Mérjalci (mérci).*

Tako deželni, kakor okrajni cenilni komisiji se za zemljemerska opravila pridajo merjalci, kolikor jih bo treba.

§. 12. *Kdaj smejo komisije sklepe delati in kako jih delajo.*

V vsako komisijsko sejo mora predsednik vse ude, in ako je kateri za stanovitno zadržan, njegovega namestnika povabiti.

Komisija je ustanovljena in sme (je zmožna) sklepati, ako je razen predsednika vsaj polovica udov pričujočih. Ako bi se pa v eni seji ne moglo sklepati zato, ker je premalo udov prišlo, naj se v prihodnjo sejo vsi udje pismeno povabijo s pristavkom, da se bo v ti seji sklepalo brez ozira na to, koliko jih bo pričujočih.

Komisije delajo sklepe z nadpolovično večino glasov tistih, ki so pričujoči. Ako so glasovi enako razdeljeni, obvelja tista misel, kateri predsednik pritrdi. Ako ni moči dobiti nadpolovične večine glasov, naj se glasovi za najvišjo številko prištevajo glasom za najbližjo nižjo številko, dokler se za to ne dobi nadpolovična večina glasov.

§. 13. *Dnina in potnina.*

Komisijski udje in privzeti izvedenci smejo, ako niso po opraviilu državnih uradnikov zraven, za tiste dni, ko imajo res opraviti pri komisijskih ogledih in posvetovanjih, iskati pri središni komisiji 10 gld., pri deželni komisiji 6 gld. in pri okrajni cenilni komisiji 3 gld. dneine; tudi jim gré povračilo voznih stroškov, ki so zavolj teh opravil potrebni, in sicer 1 gld. za vsako miljo.

Zastran tega, kaj imajo iskati državni uradniki, kateri imajo pri komisijah opraviti, naj se ravna po obstoječih pravilih.

§. 14. *Odkod se plačujejo stroški za precenitev in vcenitev.*

Tako ta plačila, kakor tudi vse druge stroške za precenitev in vcenitev bo trpel državni (cesarski) zaklad.

Oddelek III.

Precentev zemljiškega prinosa.

§. 15. *Kako se ustanovi čisti prinos (prihódek ali donesek.)*

Čisti zemljiški prinos se ustanavlja po obdelovanjskih redih ali načinih in po dobrotnih vrstah, in sicer od okraja do okraja tako, da se za vsak cenitveni okraj, ki se ima narediti, vrstilna (razredbena) tarifa postavi.

Čisti prinos se ustanovljuje tudi za tista zemljišča, ki se po kmetijsko ne obdelujejo, ker so za kako drugo rabo namenjena.

§. 16. *Obdelovanjski redi (različno obdelovanje zemljišč).*

Zastran obdelovanja (obdelovanjskih redov ali načinov) naj se ločijo: a) njive, b) travniki, c) vrti, d) vinogradi, e) pašniki, f) planine, g) gozdi, h) jezera, močvirja, ribniki, i) enačice, k) nerodina (nerodnice).

Prostori, ki se po kmetijsko ne obdelavajo, ker so za drugo rabo namenjeni, naj se imajo za enačice; med te spadajo:

Prostori, na katerih se apno, pesek, kremen, šota, ilovica dobiva, kamor se kaj sklada in dela, privatne (zasebno-lastne) prekope, bregovi, meje, aleje (drevoredi), lastna pota, železniški prostori, po tem zemlja, kjer se kamen lomi, kjer so rudniški rovi, jame, vodnjaki itd.

§. 17. *Cenitveni okraj in vrstilni odsek (klasifikacijni distrikt).*

Po navadi je vsak politični okraj tudi cenitveni okraj ter vrstilni odsek.

Če so pa v njem bistveni razločki z ozirom na površje tal, na podnebje, na kmetijske okoliščine, kar se tiče zemlje in preveda (pregona), sme se okraj tudi na več vrstilnih odsekov razdeliti, in za vsak tak odsek se mora posebna tarifa postaviti.

Sklep, ali se sme okraj na več odsekov razdeliti, gré okrajnim cenilnim komisijam. Le, če bi se hotelo več ko tri odseke napraviti, mora finančni minister pritrditi.

Če je neogibno potreba, sme vlada s privoljenjem deželne komisije, ne gledé na politično razdelitev, tudi manjše cenitvene okraje napraviti.

§. 18. *Koliko bo dobrotnih vrst (vrst ali razredov po dobroti zemlje).*

Dobrotnih vrstá za vsak obdelovanjski red vrstilnega odseka ne sme biti več kot osem.

§. 19. *Kaj je cena podobrotnih vrstá.*

Čisti prinos, ki se za vsako vrsto vsakega obdelovanja v denarjih za en avstrijsk oral (joh) ustanóví, je cena dotične dobrotne vrste.

Cene za vsako dobrotno vrsto raznih obdelovanjskih redov, naj se primerno ena od druge postavijo in tako ustanóvé, da če se obrnejo na dotična zemljišča, pride na dan njih srednji čisti prinos, to je tisti, ki ga vsak posestnik v eni večletni dobre in slabe letine obsegajoči dôbi poprek ima, ako po šegi večine posestnikov vrstilnega odseka kmetuje, in vse potrebne, v tem odseku sploh navadne obdelovalne in dobivalne stroške odšteje.

§. 20. *Katasterska dela bodo povsod ob enem času.*

Katasterska dela, ki jih je treba, da se najde čisti prinos vsakega zemljišča, da se more zemljiški davek razdeliti, bodo se po vseh deželah ob enem vršila.

§. 21. *Posebno prerajtovanje (računanje) prinosa se ne zahteva.*

Poseben način, kako naj se iščejo cene za vsako dobrotno vrsto, ni zapovedan, ampak treba je vse okoliščine, po katerih se čisti zemljiški prinos v raznih krajih vrstilnega odseka ravná, do dobrega prevdariti, tako, da se bo na vse bistvene razločke v prinosu, kateri so pri zemljiških vrstilnega odseka, kolikor je le mogoče, gledalo.

§. 22. *Cenilni pomočki.*

Iz tega namena naj se pripravijo potrebni pomočki, zlasti:

Od finančne deželne gospôske po priloženih izvirnih zapiskih poprečnega tržnega kupa izdelan izkaz od vseh v okraju dobljenih zemeljskih pridelkov, djanih na d. av. mero iz petnajstletne dôbe, pretečene pred tistim letom, kterege se cenitev začne; pri tem se mora pa gledé vina za podlogo vzeti jesenski poprečni kup tistega leta, kterege je zraslo:

izkaz, narejen po politiški gospôski, po čem so bili v okraju navadni dninarji peš in z živino v petnajstletni dobi pred tistim letom, ko se cenitev začne; pri tem naj se pa tam, kjer se dninarjem hrana daje, nje vrednost v dnino vrajta;

od davkarij izdelani izkazi od tega, po čem so v zadnjih petnajst letih prostovoljno prodajali ali za čas v štant (zakup, arenda) dajali posamezna zemljišča, cele kmetije in grajščine; potem sodne cenitve; sedanje katastralne mape;

zadnjič od posestnika podpisani izpiski iz kmetovalskih in gozdnih računov od zadnjih 15 let o tem, kaj se je v naturi pridelalo in kaj na obdelovanje potrošilo, ako se ti izpiski dobrovóljno prinesó.

§. 23. *Okrajno popisovanje.*

Poročevalec ima od okraja, po tem ko ga prehodi, popis napraviti.

V tem popisu morajo biti posebno te-le reči: izkaz, ktere občine in ktere samostojne grajščine (ki niso v zvezi z nobeno občino), so v okraju, po abecednem redu.

Obrazec I.

Okraja dotičnega lega, velikost, meje, površje, kakošno je sploh, podnebje, zemlja, kakošna je sploh, razna rodovitnost po tem ali onem obdelovanjskem redu, naprave za osuševanje in namakanje; drenaže, ceste in pota, to, kako je s prodajanjem kmetijskih in gozdarskih pridelkov; prebivalstvo, prirodni pridelki vseh treh redov; to, kako je zemlja razdeljena, kako se kmetuje, po čem se spečujejo zemljišča, če se prodajajo ali v zakup (štant, arendo) dajo z ozirom na poprejšnji kup večih, srednjih in manjših posestev, celih kmetij ali posameznih zemljišč ali parcel od zadnjih 15 let, in, kolikor je mogoče, naj se pové, kaj je kup delalo; kup ali cena lesa ali drv na porobku (rastilu) po doljne-avstrijskem sežnju 30" dolžine trdih in mehkih drv; potem vinski kup; povprečni kup tiste robe (materijala) in tistih prirodnih reči ali pridelkov, ki jih je sploh za obdelovanje treba, iz omenjene 15letne dobe (§. 22.), in sicer za poslednje le tedaj, če se za-nje ni že kup postavil pri pridelkih.

§. 24. *Pregled okrajnega popisa in cenilnih pomočkov.*

Okrajna komisija naj prejete pomočke (§. 22.), okrajni popis (§. 23.), in vse druge pomagalne reči, ki jih ima, na tanko pregleda, naj — če je treba — iz tega namena popred okraj prehodi, ter vse te pomočke, kakor je primerno, nadopolni ali popravi.

Potem naj za daljni pomoček postavi za vsak pridelek in za vsak potrošni predmet vsakega vrstilnega odseka pravilni (normalni) kup.

Za les in drva se lahko postavi več kupov (cen), pa vendar le toliko, kolikor jih je neogibno potreba.

Pri postavljanju pravilnega kupa naj bo za podlogo poprečni kup tistih 15 let, ki so pretekla pred letom, ktereга je cenitev, po tem ko se pet najdražjih let odbije. Doba, po

kteri se poprečni kup napravlja, mora za vse dežele ena in ista biti.

Za poprečni kup naj se vzame:

- a) pri poglavitnih žitih kup iz tržnih krajev, po katerih se kupavná,
- b) pri kmetijskih vmesnih (stranskih) pridelkih, pri vinu in potrošni robi (trošilnih stvareh) pozvedeni krajni (lokalni) kup v vrstilnem odseku,
- c) pri delavcih dnina (na dnevno plačilo) v vrstilnem odseku potem, kar se določuje v §. 22., odstavku 3.

Na razloček med navadnim in posebno spretnost potrebujočim, po tem med lahkim in težkim delom naj se primerno gleda.

§. 25. Načrt vrstilne tarife.

Obrazec II.

Okrajne cenilne komisije predsednik dá najpred vrstilno tarifo načrtati, in sicer posebej po komisijem poročevalcu in posebej spet po odboru, ki ga komisija iz svoje srede izbere. Ta dva načrta, ki se morata z razlogi utrditi, naj okrajna cenilna komisija na tanko pretrese in naj po tem domenjeno tarifo napravi.

Pri napravljanju vrstilne tarife naj se srednji čisti prinos za dol. avstrijski oral vsake podobrotne vrste posamesnih obdelovanjskih redov ustanavlja z okroglo številko po tabeli v III. priloženi.

Obrazec III.

Če pade čisti prinos, ki ga komisija najde, med dve stopnji v vrstilni tabeli (obrazec III.) vmes, naj se cena ustanovi po bližnji višji ali bližnji nižji stopnji, kakor se najdeni čisti prinos eni ali drugi bolj bliža.

§. 26. Kako se potrjujejo cene.

Ako se preiskuje, ali so cene pravšne ali ne, s primerjanjem k kupščinam in zakupščinam (štantninam), takrat naj se pomni, da so ti pomočki samo za podporo pri prerajtovanju, in da se misli le navadna kupna in zakupna vrednost, to je tiste zastran tega nabrane kupščine in zakupščine, kakor jih

kupec ali zakupnik (štantnik), ki je z navadnim obdelovalnim kapitalom založen, po navadi plača za oral srednje zemlje dotičnih dobrotnih vrst in obdelovanjskih redov z upanjem, da obresti, ki so v deželi navadne, od kupščine ali zakupščine obrazcu iz nje dobi.

Navadna obrest v deželi je tista, katero v kakem okraju za zemljišče dani denar po skušnji za res nese.

§. 27. *Kdaj se gleda na posebne vzdrževalne stroške.*

Ako je v enem okraju ali vrstilnem odseku večja množina takih zemljišč, za katere je za stanovitno posebnih stroškov treba, da se ohranijo tako rodna ali prinosna, kakor so, naj se cene za taka zemljišča tako ustanové, da bodo tudi omenjeni stroški v njih vidni. Pri tem se pa na obresti od kapitala, ki je v napravah, ne smé gledati.

Če so taka zemljišča le majhnega prostora, naj se, ako je treba, na omenjene vzdrževalne stroške gleda s tem, da se zemljišča, ko se vcenjajo, v nižjo cenilno vrsto denejo.

§. 28. *Kako se presoja načrt vrstilne tarife.*

Okrajna komisija naj načrtano tarifo pri posebnem prehodu vsega okraja presodi in kolikor je treba, tudi z ozirom na sosednje okraje popravi.

Pri tem prehodu naj se vsaka tarifna vrsta v vrstilnem zapisniku popiše, in za vsako obdelovanje naj se izberó izglednice (vzornice, primerjalnice), katerih namen je ta, da se bodo v primeri k njim lahko vsa druga zemljišča vrstilnega odseka po svoji lastnosti in rodnosti v postavljenjo tarifo vcenjala.

Te izglednice ali vzornice naj se v posebnem izkazu (obrazec IV.) na tanko popišejo.

§. 29. *Na kaj se mora posebno gledati, ko se tarifa postavlja.*

Ko se postavlja tarifa za njive, in ko se one vcenjujejo v svoje tarifne vrste ali razrede, naj se ima povsod pred očmi tisti stan obdelovanja, v katerem so take njive vrstilnega odseka, ki so se do zdaj brez prenehanja po splošni šegi, brez umetnih pomočkov, obdelovale. Paša na prahi (ledini) naj se le ondi v račun vzame, kjer je sploh navadna in na večih prostorih.

Pri cenah za travnike je gledati na to, kolikrat se kosé, potlej ali dajó sladko, kisló ali obojò krmo; ali jih gnojé, čistijo (trebijo), osušajo, namakajo, drenažijo ali ne.

Cene za vrtove, ki so namenjeni za sadje, zelenje, cvetlice, semenje, kuho, kupčijske sadeže, murve in oljko, potem cene za drevesnice, razveseljevalne vrte in parke naj se ustanové v primeri, kakor so okoliščine, k prihodku od podobnih njivskih, travniških ali gozdnih razredov dotičnega vrstilnega odseka.

Vrtovi, ki dajó le s pomočjo posebne obrtnosti nenavadno velik dobiček, ali ktere vrtniki (vrtnarji) po obrtniško obdelujejo, naj se zavolj tega ne cenijo više, ko drugi, ki so jim po svojih drugih okoliščinah enaki.

Ko se ustanovljujejo cene za vinograde, naj se vzame poprečni prirodek od pretečenih 15 let pred tistim letom, ktereга je cenitev, in je pri tem gledati na meno srednjih, dobrih, slabih, pa tudi hudih letin.

Kjer imajo navado, da vinograd čez nekoliko let čisto iztrebijo in odpravijo, naj se cene ustanové z ozirom na ves čas, dokler je vinograd bil.

Cene za pašnike naj se uganejo po primeri k travnikom, ki enak pridelek dajó.

Za planine se naredé cene ali po vsi zakupščini (štantnini), ki se od njih vleče, ali po pašini (planinščini) od vsakega živinčeta, ali po tem, koliko živine in kakošne se vsako leto nažene z ozirom na to, doklej paša trpí in koliko je potem iz planine dobička: pri tem naj se posebno gleda na stroške, ako se planina gradi, da živina, kedar se pase, v prepad ne pade, in tudi, ako se voda napelje ali tamor (streha za živino) napravi.

Cenam za gozde naj bo podlaga poprečni prirodek ene posekovalne dôbe v d. av. sežnjih 30 palcev dolgih polen za trda in mehka drva po d. a. oralu brez ozira na to, ali je posamezno drevo za lesene izdelke, pa s primernim ozirom na to, kakor se prodaja.

Na logarske in obdelovalne stroške naj se pri postavljanju cen primerno gleda.

Na to, koliko je takrat, ko se ceni, stoječi les vreden, naj se ne gleda.

Na vmesne ali stranske gozdne užitke se sploh ne gleda; kjer je pa navada, da se po gozdih pase, ali kjer se od ježic, čresla, ali v logih od trave poseben prihodek dobiva, treba se je na-nj pri postavljanju cene ozirati, ako je takošen, da se ima lahko za vmesni ali postranski pridelek.

Pri jezerih, močvirjih in ribnikih, ki samo od ribštva in trstja dobiček dajó, naj se ugibljejo cene po poprečnem čistem prinosu ene petnajstletne dôbe z ozirom na stroške za ohranitev; nov zarod, zatvornice, jezove in za orodje.

Mešano obdelovanje se z ozirom na prinos od vseh na enkrat dobljenih pridelkov dene pod primerno ceno tistega obdelovanja, katero premaguje.

Menjalke, to je, če so njive v spremeni s travniki ali s pašniki (ledine), ali če so ribniki v spremeni z njivami ali travniki, naj se z ozirom na prihodek vrstečih se pridelkih in njih posebnih kmetovalnih stroškov postavijo v tisti obdelovanjski red, kamor spada po prinosu obdelovanja, katero premaguje.

Jezera in močvirja, ki se poleti celo ali nekoliko posušé, — ako se suhota obrne za travnike, pašnike ali steljnike, naj se denejo v razrede za travnike ali pašnike, ki so njih poprečnemu letnemu prinosu primerni.

Druge enačice (§. 16.), med ktere se štejejo tudi prazna stavišča (za zidanja namenjeni prostori brez poslopij), naj se vcenjajo po tistih zemljiščih, ki so zraven in okoli.

§. 30. Vrstilna tarifa naj se pošlje deželni komisiji in ta jo pregleda.

Ustanovljena tarifa naj se z vsemi za nje presojo potrebnimi podlagami predloži deželni komisiji, ktera jo z ozirom na to, kako je okraj nosen, — kar je morala med tem pozvedeti, — na tanko pregleda, in kar bi bilo napačno ali pomanjkljivo, popravi.

Pri tem naj posebno na to pazi, da bodo cene ob deželni meji ležečih okrajev v pravi primeri, ter ako bi mislila, da

dotične cene sosednjih dežel niso, kakor bi imele biti, naj se z dotično deželno komisijo pomeni.

§. 31. *Razglas vrstilnih tarif.*

Vrstilnih tarif cene, ko jih je deželna komisija potrdila ali popravila, naj se po deželnem uradnem časniku razglasé in okrajnim komisijam nazaj pošljejo.

Te naj tarife po primerni poti po okraju razglasé, da bode tako tistim posestnikom, ki niso v občinski zvezi, po tem tistim, ki vsaj šestino vsega zemljiškega davka v občini plačujejo, in pa občinam dana priložnost, tudi od svoje strani povedati, ali so postavljene tarife primerne, in oziroma svoje vgovore proti njim podati.

Ob enem je skrbeti, da se obmejnim okrajnim komisijam sosedne dežele vrstilna tarifa mejnih krajev svoje dežele s potrebnimi podlagami vred naznani, in da se le-tem dotičnikom odpre, da jo lahko pregledajo in se pritožijo.

§. 32. *Kako se podajajo pritožbe ali vgovori zoper vrstilno tarifo.*

Pritožbe od občin, večih posestnikov ali okrajnih cenilnih komisij naj se v šestih tednih neprestopnega roka (brišta) podajo pismene dotični okrajni komisiji, in ta naj jih s svojim mnenjem pošlje deželni komisiji.

§. 33. *Kaj stori deželna komisija s pritožbami.*

Deželna komisija, kolikor spozná, da so pritožbe pravične, poskrbi, da se poravnajo, naredi pregledno sestavo tarif vseh okrajev cele dežele, in pošlje eno sestavo finančnemu ministru, drugo tako sestavo in potrjeno tarifo dotičnega okraja ali vrstilnega odseka pa okrajnim komisijam z opominom, naj se po nji precej začne vcenjevanje. (§. 34.)

Oddelek IV.

Vcenitev.

§. 34. *Kako se posamesna zemljišča v tarifo vcenjujejo.*

Vcenitev je to, da se cene, ki so v vrstilni tarifi postavljene za razne obdelovanjske rede ali načine, obrnejo na vsako

posamesno davčno (davku podvrženo) zemljišče v občini in v okraju ali vrstilnem odseku.

Iz namena te vcenitve naj se okraj, ali oziroma vrstilni odsek razdeli na toliko posebnih vcenitvenih oddelkov ali skupin, kolikor jih je treba, ter bosta v vsakem takem oddelku po dva uda okrajne komisije (cenilca) vcenjevala posamezne občine ali grajščine, ki niso v občinski zvezi, pod poročevalčevim prigledom in z vednim ozirom na izbrane izglednice (§. 28.), in naj pri tem, ako sta vcenjevalca raznih misli, obveljá tista misel, kateri poročevalec pritrdi.

Čas, kadaj se začne vcenitev, naj se popred v vsaki občini ali samostojni grajščini očitno oznani.

K vcenitvi naj se pokličejo za zaupnike dotična občinska starešinstva (županstva) ali dva od njih povedana moža, po tem zastopniki samovoljnih grajščin in vsi ti posestniki, ki vsaj šestino vsega zemljiškega davka plačujejo.

Taka zemljišča, ki so le po nenavadnem obdelovanju postala rodnejša od svoje bližnje okolice, naj se vcenjajo prav tako, kakor ta okolica.

Če je kje vrtnega ali vinograjskega obdelovanja manj od 50 štirjaških (kvadratnih) sežnjev, ali kmetijskega sveta ktereга drugega obdelovanja manj od 400 štirjaških sežnjev, naj se to vzame k obdelovanju, k tistemu, kteremu je po lastnosti in prinosnosti najbližje. Od tega naj se odstopi le takrat, kadar bi bil razloček v prinosu teh dveh različnih obdelovajskih načinov, ali oziroma dobrotnih vrstá tolikošén, da bi se po takem privzetju čisti prinos skupnega sveta za več kakor 10 odstotkov povečal ali pomanjšal.

Tako naj se tudi odrezki dobrotnih vrstá, ki so v enem obdelovanju istega zemljišča vmes, če nimajo vsaj enega orala, privzamejo ali pritaknejo k dobrotni vrsti istega zemljišča, ako čisti prinos, kateri bi se dobil, ko bi se tak odrezek posebej precejnal, po tem ne bo za več kot 10 odstotkov povečan ali pomanjšán.

Vsako posamezno gozdovje naj se potem, kako so nje-gova tla poprek nosna, in kako lesovje ima, po navadi vцени samo v eno dobrotno vrsto brez ozira na vrednost, ki jo ima ob cenitvi stoječi les.

Če so pa v njem kosovi, ki imajo zdržema vsaj 50 oralov, ter se po zemlji, lesovju in po drugih okoliščinah, po katerih se čisti prinos ravná, med seboj jako različni, naj se vcenijo v več dobrotnih vrst.

Ko je vcenitev po vseh občinah okraja ali vrstilnega odseka dogotovljena, naj se nje podatki predložé okrajni komisiji, da jih pregleda in sestavi; ta komisija, če je kaj pomanjkljivega ali sumljivega, naj to poravná, če ni drugače, po ti poti, da izpošlje krajno (lokalno) komisijo, in naj dá po tem napraviti vcenilne registre ali vcenilnike (§. 36.).

Oddelek V.

Mera.

§. 35. *Premembe v obdelovanju in zemlji naj se pregledajo in potem zdanje katastralne mape popravijo.*

Merjalci, ki so okrajnim komisijam pridani, imajo nalogo, da premembe, ki so se po zadnji meri v obdelovanju in v zemljiščih zgodile, če niso bile razvidnici oglašene, na samem mestu pregledajo in po njih zdanje mape popravijo.

§. 36. *Kako se obdelovanjski in vrstni odrezki zrajtajo in sestavijo.*

Ko je precenitev in vcenitev dokončana, naj merjalci vse te podatke tudi v sedanje mape vrisajo, in naj se po tem zrajtani prostori obdelovanjskih in vrstnih odrezkov vpišejo v cenilni register, kateri se za vsako občino posebej napravi.

Iz tega registra naj se prostori posameznih dobrotnih vrst vsakega obdelovanja sestavijo tako, da ta sestava pokaže ves prostor vseh k občini spadajočih, v posamesne dobrotne vrste in obdelovanjske rede vcenjenih zemljišč.

Po le-ti vrstni sestavi naj se napravi okrajni pregled, iz katerega se mora videti, koliko je vsega prostora zemljišč, vcenjenih po dobrotnih vrstah in obdelovanjskih redih ali načinih, od vseh občin tistega okraja, oziroma od raznih vrstilnih odsekov, in koliko le-ti in pa okraj skup znašajo.

V tem pregledu naj se prerajta po prostoru in po tarifnih cenah čisti prinos posamnih dobrotnih vrst in obdelovanj-

skih načinov za občine, vrstilne odseke, če so, in za okraj; po tem poprečni čisti prinos od orala vsakega obdelovanja za občine, vrstilne odseke, če so, in za okraj.

Čisti prinos ali donesek vseh okrajev ene in iste dežele skupaj daje čisti prinos cele dežele.

Oddelek VI.

Kako se ravna s pritožbami ali vgovori.

§. 37. Pritožbe (vgovori).

Ko je vcenitev po celem okraju ali vrstilnem odseku dokončana, naj okrajne komisije predsednik vcenitvene podatke razglasi, enkrat tako, da vcenilni register za ves okraj ali vrstilni odsek odpre vsakemu na pregled, enkrat pa tako, da pošlje prepisek od tega registra za vsako občino in vsako samostojno grajščino dotičnemu županu in grajščinskemu zastopniku z opominom, da se je zoper vcenitev lahko pritožiti pri okrajni komisiji v neprestopnem roku (brištu) od šestih tednov od tistega dne, ko je ta dopis prišel. Župan naj precej oglasi očitno po celi občini, da je vcenilni register prišel, in da se je rok za pritožbe začel.

Zoper vcenitvene podatke ali postavke se lahko pritožijo občine (soseske, srenje) in občinam ne pridružene grajščine, pa tudi vsak posamesni davka plačevalec in sicer tako zastran svojih, kakor zastran tujih zemljišč:

- a) če tega ne kažejo prav, ali je katero zemljišče davku podvrženo ali pa od njega prosto;
- b) če prostor ni prav izmerjen;
- c) če vcenitev v vrstilno tarifo ni pravična;
- d) če je pomota v številih zastran obdelovanja in zastran vrstnih cen v cenilnem registru in če čisti prinos od posamesnih zemljiščinih odvezkov ni prav zrajtjan.

Pritožbe se, kakor pritožnik hoče, ali pri okrajni komisiji, ali pri županu podajo pismeno,* ali pa z besedo na zapisnik (protokol) povedó.

* Izgled take pismene pritožbe se vidi na koncu tega poduka. To je pa le obrazec, po katerem se pritožbe naredé zdaj tako, zdaj drugač, kakor je vzrok pritožbe zdaj tak, zdaj drugačen.

Pritožbe, ki mu pridejo v roku za-nje odprtem, mora župan najkasneje v osmih dneh po iztečenem roku pred okrajno komisijo položiti, ali pa naznaniti jej, da jih ni nič prišlo.

Podane pritožbe okrajna komisija na tanko pregleda, in če je treba, preišče po lokalni komisiji, v katero se pa ne dasta tista dva uda od okrajne komisije, ki sta ondukaj vcenjala, ampak dva druga.

Po tem pregledu, oziroma po tem, kar je preiskovanje dalo, — kar se mora okrajni komisiji predložiti, naj le-ta komisija pritožbe, kolikor so pravične, kar najhitreje reši.

Če okrajna komisija pritožbo soglasno zavrže, potjej ni naprej nobene pritožbe več.

Razen tega primera pa naj okrajna komisija pritožbe, katerih celó ali deloma ne more uslišati, s svojim mnenjem in z vsemi cenitvenimi spisi vred položi pred deželno komisijo.

§. 38. *Deželna komisija razsoja predloge okrajnih komisij in polaga dokončano deželno cenitev pred finančnega ministra.*

Deželna komisija dokončno razsodi pritožbe, po okrajnih komisijah predložene (§. 37.), in oddá finančnemu ministru svoje mnenje o tem, ali je vspeh opravljenega dela gledé na lastno in na sosednje dežele primeren ali ni, ter mu razloži, kako se je izšla vsa precenitev in cenitev, in pridene vse obravnavalne spise. Finančni minister na to skliče središčno komisijo.

§. 39. *Sklepi središne ali osrednje komisije.*

Središna komisija naj predloge vseh deželnih komisij na tanko pregleda, naj odpravi pomanjkljivosti in spotike, če so ktere, in naj tako po primiri k raznim, posebno obmejnim deželam, kakor tudi po oziru na cenitev posamesnih dežel, dokončno ustanovi vrstilne tarife vseh dežel.

Če se v cenitvi posamesnih cenitvenih okrajev ali vrstilnih odsekov pokažejo tolikošne napake, da bi se za ta okraj ali odsek, tudi ko bi se tarifa premenila, ne mogle odpraviti, ima središna komisija pravico, ukazati novo vcenitev po komisiji, ki so po §. 9. postavi. Zoper to novo vcenitev se je smeti pritožiti; vendar te pritožbe ne zadržujejo naloga davkov.

§. 40. *Izkazi o čistem prinosu se popravijo.*

Ko so vrstilne tarife po središnji komisiji za vse dežele dokončno ustanovljene, dá finančni minister zneske čistega prinosa, ki jih kažejo dozdanji vcenilni registri, sestave in glavni pregledi, popraviti, in nove sestave čistih prinosov za dežele, okraje in občine napraviti, ker se bo moral na tej podlogi glavni, po postavi ustanovljeni znesek vsega zemljiškega davka na posamesne dežele, občine in davčna zemljišča razdeliti.

§. 41. *Kdaj bo kataster pregledovan.*

Ko preteče 15 let od tistega leta, kterege se odmeri prvokrat davek, po cinitvi vsled te postave storjeni, itd. vsakih 15 let naj se zemljiškega davka kataster iz novega pregleda po vseh deželah ob enem času.

§. 42. *Zvršitev te postave.*

Finančnemu ministru se nalaga zvršiti to postavo.

Priloge in postave
k postavi o zemljiškem davku.

Obrazec I. k §. 23.

Sestava

najpoglavitniših reči, na ktere se mora gledati,
ko se okraj popisuje.

1. Okraja lega, velikost, meje, število občin in samostojnih grajščin.

2. Podoba tal sploh: a) ali je okraj na višini ali v nižini ves ali po nekem delu? b) ali in ktero gorovje ali večje hribovje gré skozi okraj? c) ali in koliko površna podoba tal kmetovanja stežuje? d) ktera jezera, reke in veči potoki so v okraju? e) ali je kaj grezí (zamokov) in močvirij, in koliko? f) ali podoba in lega tal dopušča vodi odtekat se, in ali je za ktere strani ali kraje nevarnost pred povodnijo, plazovi in usadinami?

3. Podnebne (klimatične) okoliščine: a) moč splošne podobe tal (k 2) do podnebja; b) gospodujoči in posebno škodljivi vetrovi; c) pokončevalne plohe in toče; d) moč, ki jo ima podnebje do rastlinja in kmetovanja; e) začetek in trpež jesenskega in spomladanskega oranja in sejanja, žetve in košnje itd.

4. Kakošna je zemlja sploh: a) kako je zemlja namešana in zložena, in kako se zavolj tega laglje ali teže obdeluje; b) ali so kje večji nerôdni in brezvodni prostori itd.

5. Koliko je prirodnika na d. a. oralu od raznih obdelovanijskih redov.

6. Naprave, da se voda nabira, zemlja osušuje ali namaka; drenaže.

7. Občilni (komunikacijski) pomočki: a) železnice, državne, deželne in okrajne ceste, vozne (plovne) vode; b) kakošne so občinske ceste, poljske in gorske poti.

8. Prebivalstvo: a) koliko je prebivalcev v mestih, trgih in na kmetih; b) koliko je mest, trgov in vasi; c) pridelovanje ali zaslužek in prevêd, obrtnost, fabrike, rokodelstvo, rudarija in fužinarija; druge, posebno s kmetijstvom zvezane izdelavnice, n. pr. pivarije, žganjarije, opekarnice (ceglarije), cukrarnice itd.; d) večja ali manja premožnost.

9. Prirodnine:

A. Od rudstva.

B. Od rastlinstva: a) žito in sočivje; b) kuha; c) zelnje, sadje in vino; d) kupčijske rastline; e) trave in zelišča za krmo; f) lesovje; g) preostanek (prebitek) ali pomanjkanje rastlinskih pridelkov; kam se podajajo in odkod dobivajo.

C. Iz živalstva: a) živina, posebej v mestih, trgih in na kmetih; v primeri k okrajnemu prostoru in prebivalstvu; b) kakošnega in kterelega plemena je živina; c) večkratne živinske bolezni; d) kaka je reja in kakošen vžitek raznih živinskih plemen; e) kam se prodajo živinski pridelki itd.; f) po čem je živina in drugi živinski pridelek.

10. Zemljiščino ali gruntno razdeljenje: a) Ali so posestva bolj ali manj razdrobljena; kako so velika in koliko jih je; ali je kaj skupnih večih pašnikov, kaj pristav in velikih posestev; po tem v kaki primeri je prostor kmetijskega zemljišča velikega posestva k malemu posestvu; b) koliko je vsa-

kega obdelovanja po prostoru; c) kako zemljišča leže v primeri k hišnemu in kmetijskemu poslopju; in v zvezi s tem, ali so vasí goste.

11. Kako se kmetuje: a) Navadni načini kmetovanja (trojnopoljsko, kolobarsko, ali tako, da se njiva v laz ali ledino pušča itd.) pri velikem posestvu, kakor pri malem; potem koliko je prahe v primeri k obsejani zemlji; b) ali je več ali manj delavcev potreba, in ali se ima kaj poslov in drugih kmetijskih delavcev, po tem kaj stane njih zdrževanje in zaslužek z ozirom na to, ali je obilo ali malo delalnih rok; c) vprežne moči, s pristavkom, kakošna je vprežna živina, kako se vozi, orje, vlačí (braná) itd. ali s évetérjo ali s parom itd., potem po kolikrat se sploh za vsako žito ali sadež orje in vlačí ali braná; d) ali se rabi in kakošen gnoj, kosti, lapor, apno, sadra (mavec), pepel, trohlina, stelja ali drugi gnojni nadomestki; e) kako se kmetuje ali ravná z gozdi.

12. Po čem se zemljišča prodajajo ali v zakup (štant) dajó.

Kako je poprek kupščina in zakupščina (štantnina) od večih, srednjih in manjih posestev in celih kmetij, potlej od posameznih zemljišč in parcel iz zadnjih 15 let.

13. Po čem so drva na porobku (rastilu) po d. a. sežnju 30 palcev dolga trdega in mehkega lesa, potem kakošen je poprek jesenski vinski kup tistega leta, kterege je vino zrastlo.

14. Poprečni kup tistih stvari (materijala) in prirodnin ali pridelkov, ki jih je za obdelovanje potreba.

Obrazec II. k §. 25.

Vrstilna tarifa.

Vrstilni odsek

Obdelovanjski red (način) v 8 vrstah

Čisti prinos na oral

po gold. in kr.

Njiv

Travnikov

Vrtov

Vinogradov

Pašnikov

Planin

Gozdov

Jezer, močvirja, rubnikov (bajerjev)

..... dne

Okrajna cenilna komisija.

*Obrazec III k §. 25.***Način,**

kako se zakrožujejo tarifne cene čistega prinosa.

Čez 2 kr. do 20 kr.	od 2 do 2 kr.
„ 20 kr. do 1 gold.	od 5 do 5 kr.
„ 1 gold. do 4 „	od 10 do 10 kr.
„ 4 „ do 10 „	od 25 do 25 kr.
„ 10 „ do 50 „	od 50 do 50 kr.

*Obrazec IV. k §. 28.***Izkaz zgliednic (primerjalnic).**

Kako se občini pravi

Red ali način obdelave

Vrsta

Zgliednice kakošne so:

Deli, iz katerih obstoji prst ali živa zemlja

Kako globoka je prst

Spodnja zemlja

Kako ležé, proti kateri strani sveta visé, koliko imajo vlage
in s katerimi posebnostmi se odlikujejo

Lastnikovo ime in stanovališče

Imé posestva po legi

Kako je podoba in naznamba mejašev.

..... dne

Okrajna cenilna komisija.

(Podpisi.)

Obrazec V. k §. 33.

Sestava vrstilnih tarif.

Okraj

Vrstilni odsek

Čisti prinos v denarji

njiv

travnikov

vtov

} v 8 vrstah

..... dne

Deželna komisija.

(Podpisi.)

Obrazec VI. k §. 36.

Vcenilni register

in zrajtani čisti prinosi posamnih parcel po cenah, ki jih deželna komisija za uravnavo zemljiškega davka dne ... postavila.

Posestni list

Po ceditvi } obdelovanjski red
 } vrsta

Po vgovoru } obdelovanjski red
 } vrsta

A. Površje ali prostor davčnih zemljišč po oralih sež.

Po raznem obdelovanju in vrstah

Površje po oralih sež.

Čisti prinos po gold. in krajc.

A. Čisti prinos po gold. in krajc.

B. Površje ali prostor davka prostih zemljišč

Stavišča in dvorišča po oralih sež.

druga po oralih sež.

Opomba.

Obrazec VII. k §. 36.

Sestava podobrotnih vrst za vsako občino.

Obdelovanjski red ali način
 Parcelna številka od — do —
 Površje ali prostor po vrstah
 Skup vsi predeli
 Čisti prinos po vrstah
 Skup vsi predeli

Obrazec VIII. k §. 36.

Okrajni pregled,

kteri kaže njive in njih prinos, travnike, puščine (nerodnice) in skupni znesek vsega površja tudi z nérodnim svetom vred.

Obrazec IX. k §. 36.

Glavni pregled,

kteri kaže prostor in letni čisti prinos njiv in travnikov,
 potem prostor davka prostih in nérodnih zemljišč,
 površja rodnih zemljišč
 skupni znesek { letnega čistega zneska
 } poprek na en oral
 in skupni znesek vsega površja, tudi z nérodnim svetom vred.

Vidili

Sestavljene dne

. . . . dne

Okrajna cenilna komisija

(Podpis.)

(Podpisi.)

Konečno podamo gospodarjem še en izgled, kako naj se vsled §. 32 pritožbe v pismu delajo, ako bi cele soseske ali posamesni gospodarji se imeli pritožiti zoper vcenitev svojih zemljišč. Se vé, da to je le izgled za taka pisma, ki se spreminjajo po okolščinah; oblika ta pa se more rabiti povsod. Nate tak obrazec!

Slavna okrajna cenilna komisija!

Iz prepisa, ki ga je prejela podpisana občina, se razvidi, da je vcenitev zemljišč občine Jezerske dognana in da zemljišča v Podbrezji, vzlasti pa kosovi (parcele) pod številko 39. in 58., in kosovi od 90 do 108 so v čistih doneskkih popolnoma enako cenjeni kakor kosovi pod štev. 10 do 34 na Mlaki.

Zemlja na Mlaki leži popolnoma na planem, mrzla burja jo od vseh strani prepihuje, in vsak mraz na Mlaki, kjer so, kakor v Podbrezji sami vinogradi, napravi jim veliko škodo, vinogradom v Podbrezji pa škoduje le posebno hud mraz. Skušnje starodavne učijo, da se vsacih 6 let gotovo saj enkrat pripeti taka škoda, da na Mlaki ves pridelk posmodí mraz, ko je memo tega v Podbrezji dobra letina.

Ker ta uima ima velik vpljiv na poprečni donesek imenovanih nogradov, zato se podpisana občina pritoži zoper to, da je čisti donesek vinogradov pod Mlako in v Podbrezji enako cenjen, ter prosi:

Naj sl. okrajna cenilna komisija donesek gori popisanih vinogradov v pravo razmero stavi.

Občina Jezerska 15. majnika 1870.

J. J., župan.

Ako pa ima kak posamezen gospodar tako pritožbo, naj jo naredi tudi enako tako na cenilno komisijo ali na županijo, ktera jo predloži omenjeni komisiji. Pa tudi s samo besedo se sme gospodar pritožiti pri županu, ki pritožbo zapiše v zapisnik, in jo potem izroči komisiji.

Vabilo rodoljubom

k pristopu v „Slovenijo“,

društvo za brambo narodnih pravic.

1. Namen temu društvu je braniti in vresničevati na podlagi temeljnih državnih postav pravice slovenskega naroda, zlasti popolno narodno enakopravnost v vseh razmerah javnega življenja.

2. Sredstva temu društvu bodo :

- a) zbori društvenih udov, v katerih se bode ne samo o načelih političnih, socijalnih in narodno-gospodarstvenih vprašanj, temuč tudi v posamnih dnevnikih vprašanjih ter djanskih razmerah in dogodkih pogovarjalo in sklepovalo, kako se ima društvo zastran njih vesti;
- b) sklicevanje narodnih shodov (taborov), držé se dotičnih postavnih določil;
- c) poskrba za razlaganje znanstvenih in preprostih (popularnih) predmetov;
- d) izdavanje tiskopisov;
- e) sestavljanje in izročevanje prošenj, adres, spomenic in sklepov, ter njih razglašanja po časnikih;
- f) nasvetovanje in podpiranje značajnih kandidatov za razne zastope, ter vedno občenje z izvoljenimi.

3. Društva sedež je v Ljubljani.

4. Ud društvu je vsak polnoleten avstrijski državlján, kogar v društvo sprejme društveni odbor. Če ta komu sprejem odreče, sme dotični predlog staviti se društvu samemu, ki o njem v prihodnjem zboru svojih udov tajno sklepa brez razgovora.

Pravico izdružiti uda ima društveni zbor, kateri tudi o tem tajno sklepa brez razgovora.

5. Vsak ud ima pravico udeleževati se vseh društvenih zborov, razgovorov, glasovanj in volitev, staviti predloge, in prevzemati naročila in društvene službe.

Nasproti pa ima tudi vsak ud dolžnost po svoji moči pospeševati društveni namen, ravnati se po pravilih in sklepih društvenih zborov; ter vsak mesec plačevati le po **deset krajarjev** a. v. v društveno blagajnico.

6. Voditelj društvu je odbor desetih udov, ktere voli društveni zbor vsako leto. Kdor izstopi, smeti ga je spet izvoliti. Odbor izmed sebe izbere prvomestnika, njegova dva namestnika dva zapisovalca in blagajnika.

7. Odbor sklicuje društvene zборе, izvršuje njihove sklepe in odstopivši daje račun o društvenih novcih. Da so odborovi sklepi veljavni, mora nazočih biti: prvomestnik ali eden njegovih namestnikov in pet odbornikov.

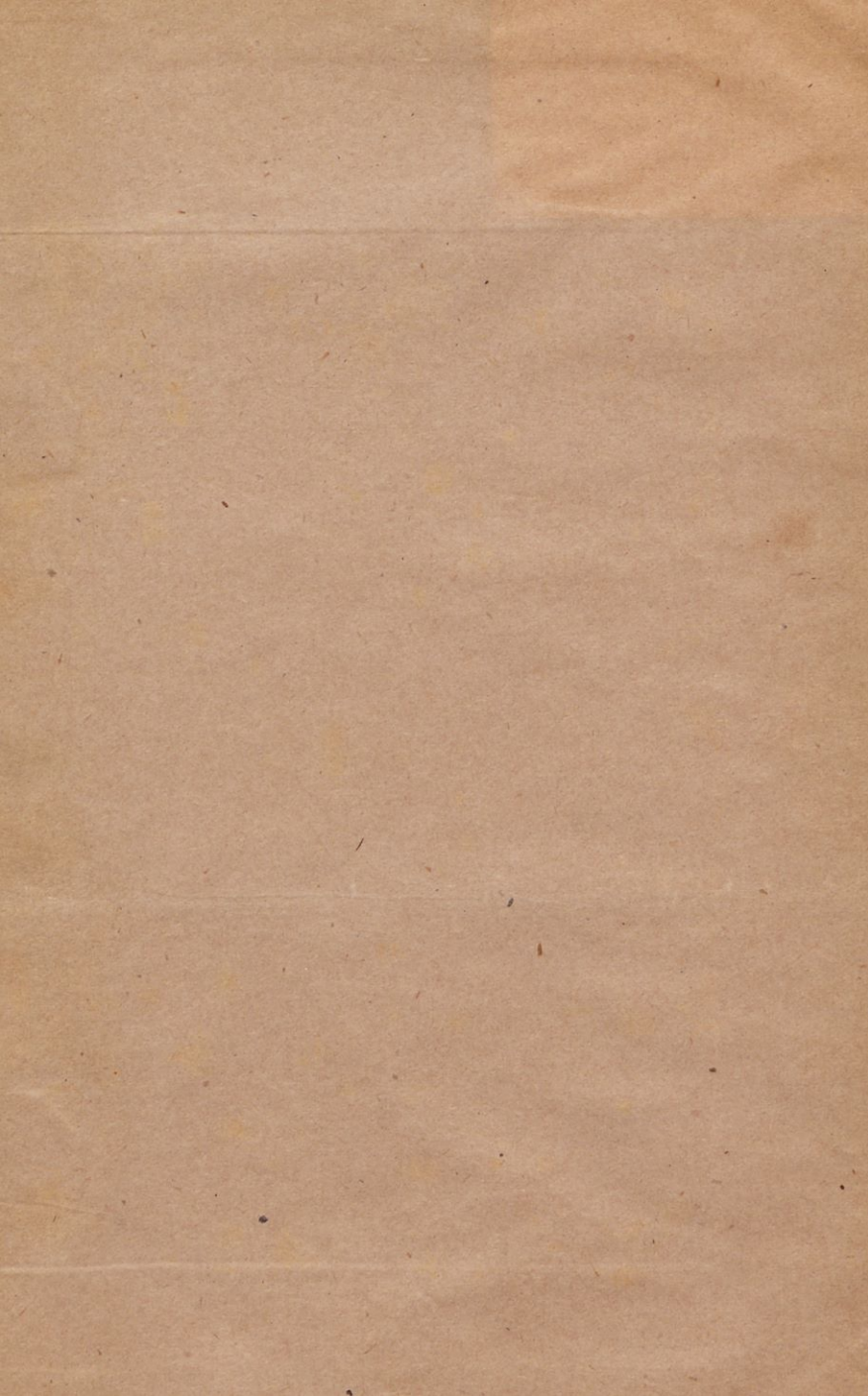
8. Prvomestnik, in če je on zadržan, eden njegovih namestnikov zastopa društvo na zunaj, in podpisuje z enim zapisovalcem vred vsa naznanila in odpravila v društvenem imenu.

9. Da društveni zbor veljavno sklepa, mora nazočih biti najmanj dvajset družbenikov.

10. V odboru kakor tudi v društvenih zborih treba je — da sklep obvelja — nadpolovične večine vseh pričujočih. Le pri volitvah zado- stuje tudi podpolovična večina glasov.

11. V razpertijah, nastavljenih iz društvene zveze, razsoja konečno in veljavno društveni zbor, kateri ima tudi pravico premeniti ta pravila in skleniti društva razpust. Razpuščenega društva premoženje, ako društvo o tem drugače ne sklene, pade slovenski Matici v Ljubljani v last.

12. Dokler se društveni odbor po teh pravilih ne izvoli, oskrbuje osnovalni odbor njegova opravila.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS #

00000375691

